

Dok iz Hrvatske dolaze zvanična uvjeravanja da lokacija nije određena, a kamioni nezvanično već stižu, bh. ministar vanjskih poslova kaže da je ovo na samom vrhu prioriteta, da se situacija pažljivo prati i traži rješenje koje neće nikoga ugroziti

Najava Hrvatske da će odložiti radioaktivni otpad na području Trgovske gore u općini Dvor, koja graniči sa BiH, izazvala je buru negodovanja, posebno među žiteljima Novog Grada i šest drugih pograničnih opština koje se nalaze u slivu rijeke Une. Kako je ranije kazala ministarka prostornog uređenja i okoliša Republike Srpske Srebrenka Golić, planirano je da se u krugu napuštenog vojnog objekta na Trgovskoj gori uskladište čak pet hiljada tona radioaktivnog otpada i 700 tona istrošenog nuklearnog goriva iz nuklearne elektrane Krško. Ona je istakla da su stručnjaci, koje je angažirala BiH, zaključili da je teren na kojem se treba odložiti otpad neprikladan za tu svrhu jer je tamošnje tlo sastavljeno od vodopropusnog krečnjaka dolomita, dok je sam teren pod nagibom zbog čega postoji opasnost zagađenja Une i Korane. "To je prostor na kojem uopšte ne bi trebalo dopustiti skladištenje radioaktivnog otpada, a posebice ne u predviđenim količinama", rekla je Golić za medije.

U preliminarnoj fazi

Ministar vanjskih poslova BiH Igor Crnadak za Dane kaže da je Ministarstvo prostornog uređenja i okoliša RS-a prikupilo sve potrebne informacije u vezi s ovim slučajem nakon čega je upućen dopis Vladi Republike Hrvatske, odnosno ministru zaštite životne sredine i prirode Mihaelu Zmajloviću. Od Zmajlovićevog ministarstva su, kaže Crnadak, detaljno zatražili šta je tačno planirano i da li je sve u skladu sa konvencijama o zaštiti od prekograničnog zagađivanja.

"Mi smo u ime Vlade RS-a zatražili detaljne informacije o ovom problemu. Ja sam, tokom sastanka koji smo imali u Sarajevu, gospođi Vesni Pusić prenio da postoji velika zabrinutost građana u tih sedam opština. Ona je kazala da je sve to u preliminarnoj fazi i da je potrebno da ostanemo u komunikaciji oko ovog problema", napominje Crnadak i dodaje da je Pusić potpuno svjesna zabrinutosti građana.

Crnadak kaže i da je ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Mirko Šarović zadužen da na jednoj od narednih sjednica detaljno informiše Vijeće ministara BiH o ovom problemu.

"Ovo je na samom vrhu prioriteta i situacija se pažljivo prati. U toku je saradnja institucija vlasti na lokalnom, entitetskom i državnom nivou kako bi se došlo do rješenja koje neće nikoga ugroziti", kaže Crnadak.

Podsjetimo, Šarović je ranije za medije kazao da je BiH, ako bude potrebno, spremna rješavati ovaj spor pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu.

“BiH će poduzeti sve mjere kako bi spriječila da Hrvatska na području Trgovske gore u općini Dvor izgradi odlagalište radioaktivnog otpada i taj problem želi riješiti u duhu dobrosusjedske saradnje, no, spremna je ići na Međunarodni sud pravde bude li nužno”, kazao je Šarović.

Crnadak se za Dane osvrnuo na ovo Šarovićevo stajalište i rekao da je opcija rješavanja ovog pitanja na Međunarodnom sudu pravde moguća ako Hrvatska bude odlučivala mimo svih stavova i upozorenja BiH. Na pitanje da li ovakav ili slični slučajevi mogu poremetiti odnose dviju država, Crnadak odgovara da je takav scenarij malo moguć.

“Ja u ovom trenutku ne bih o tome govorio da ne bismo dodatno podgrijavali atmosferu i nadam se da neće biti potrebe za to. Ovakvi slučajevi ne bi trebali pokvariti međusobne odnose jer nije ovo ni prva ni zadnja situacija u Evropi i regionu. Mi imamo odnose koji su zasnovani na međusobnom uvažavanju, tako da sam uvjeren da ćemo pronaći rješenje u kojem niko od građana neće biti ugrožen i gdje će obje države biti zadovoljne načinom izlaska iz problema”, zaključuje Crnadak.

Ministar Zmajlović je prošle sedmice informisao kolegu Šarovića da nije započeta izrada strateške procjene uticaja na okoliš za Nacionalni program provođenja Strategije zbrinjavanja radioaktivnog otpada. Podsjetimo, Šarović je u intervjuu u ovom broju Dana kazao da je dobio uvjeravanja od Zmajlovića da Hrvatska nije započela s odlaganjem radioaktivnog otpada.

“Ministar me je obavijestio da će Hrvatska sa BiH po ovom pitanju razmjenjivati sve informacije, te da će naša strana unaprijed biti obaviještena o bilo kojem potezu hrvatskog susjeda”, kazao je Šarović.

Sigurnosne procjene

Državna agencija za radijacijsku i nuklearnu sigurnost BiH, DARNsBiH, stupa na scenu tek kada se zvanično odredi tačna lokacija skladištenja nuklearnog otpada, pojašnjava za naš list direktor ove agencije Emir Dizdarević. Ukoliko se desi da Hrvatska ipak odluči smjestiti svoj otpad na lokalitetu Trgovske gore, onda je potrebno izvršiti sigurnosne procjene, pri čemu moraju biti zadovoljeni svi kriteriji koje je propisala Međunarodna agencija za nuklearnu energiju IAEA.

“Agencija onda stupa na scenu i mi obrađujemo stavku po stavku. Gledamo da u tu komisiju, koja će određivati da li ta lokacija zaista zadovoljava sve standarde, imenujemo naše članove. U njoj će biti geolozi, građevinski inženjeri, seizmolozi i hidrolozi koji poznaju katastar površinskih i podzemnih voda. Mora se tačno znati šta oni namjeravaju skladištiti na toj lokaciji i koje su to količine”, pojašnjava Dizdarević i dodaje da o svemu moraju biti upoznate javnost i lokalna zajednica koja može biti ugrožena od negativnih dejstava takvog

objekta koji je smješten uz granicu.

Dizdarević se ne slaže sa izjavom direktora Državnog zavoda za radiološku i nuklearnu sigurnost RH Saše Medakovića, koji je kazao da Hrvatska kao suverena država ne mora ništa pitati BiH.

“Mislim da ta izjava nije na mjestu, jer Evropska konvencija o procjeni uticaja na okolinu prekodržavnih granica ESPOO i Arhuška konvencija tretiraju međugranični negativni utjecaj na životnu sredinu. Ove konvencije su u nadležnosti Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i sada njihovi stručnjaci, povodom utemeljenja takvog objekta, gledaju koji to član ovih konvencija tretira slučaj postojanja negativnog utjecaja po BiH”, napominje Dizdarević.

Iz ovih konvencija, kaže naš sagovornik, proizlaze jasne obaveze Hrvatske ukoliko se ona odluči uspostaviti jedno takvo skladište na granici sa BiH. On napominje da Hrvatska, ako se već desi, neće moći uspostaviti ovo skladište bez punog znanja i saradnje sa našom državom. Analize i istraživanja od prije 30 godina ukazuju na to da lokacija Trgovske gore, s obzirom na tokove podzemnih voda i blizinu rijeke Une, ipak ne zadovoljava propisane uvjete Međunarodne agencije za nuklearnu energiju.

“Iskreno, nije korektno i moralno da Hrvatska dolazi s takvim objektom na granicu s drugom državom”, kaže Dizdarević, koji se nada da će susjedi na kraju odustati od ovih nakana.

Sastanak u Beču

On kaže da će se u Beču tokom ove sedmice održati sastanak između Državne agencije za radijacijsku i nuklearnu sigurnost BiH i Državnog zavoda za radiološku i nuklearnu sigurnost RH na kojem će se raspravljati o ovom pitanju. Bosanskohercegovačka strana će zahtijevati dodatne odgovore na neka ključna pitanja, a javnost će o ishodu sastanka biti obaviještena poslije 22. maja.

“Ako oni kažu da su se definitivno odlučili za tu lokaciju, tražit ćemo od njih da nam tačno kažu šta namjeravaju i u kojoj fazi žele da to donesu na tu lokaciju. Da nam kažu koje su njihove obaveze prema Sloveniji i ko će biti operator tog objekta. Od Slovenaca ćemo tražiti podatke o kojim se tačno količinama otpada radi i da nam u izvještaju razjasne šta nastoje uraditi ako budu uzimali potrošeno nuklearno gorivo i da li ga slati u neke druge države. Tražit ćemo od njih da nam prezentuju eventualna istraživanja i ko je uopšte radio ta istraživanja”, nabraja Dizdarević.

Za razliku od skladišta koje je privremenog karaktera, nuklearni otpad se na odlagališta (grobove) odlaže za sva vremena. U Finskoj, naprimjer, postoje odlagališta za potrošeno nuklearno gorivo koje se odlaže u rudnicima soli.

“Tu treba biti sve suho i nikakva voda ne smije prodrijeti za više stotina godina ako se radi o

potrošenom gorivu niske aktivnosti, a ako se radi o gorivu visoke aktivnosti, onda više hiljada godina. Tehnološki, u ovom momentu, koga god od stručnjaka da upitate, niko vam ne može reći šta će biti za 200 ili 300 godina”, zaključuje Dizdarević.

Čeka se konačna odluka

Direktor Medaković je prošle sedmice u intervjuu za RTL priznao da Hrvatska, barem u ovom trenutku, nema alternativnu lokaciju za skladištenje nuklearnog otpada osim Trgovske gore što je definisano i u Strategiji zbrinjavanja nuklearnog otpada koju je Sabor usvojio u oktobru prošle godine. Međutim, Medaković naglašava da Trgovska gora nije eksplicitno navedena u prostornom planu iz 1999. u kojem je navedeno kako će se sve daljnje aktivnosti na uspostavi takvog objekta voditi uz punu participaciju javnosti i drugih sudionika. On je jasno podvukao da lokacija još nije određena.

“Mi smo prvi korak napravili upravo prema lokalnoj zajednici u Republici Hrvatskoj da ih upoznamo sa namjerama i pozvali smo ih da se uključe u proces odabira lokacije. Lokacija nije odabrana i ne može biti odabrana dok nisu dva poslovna parametra ispunjena”, kazao je on.

Konačna odluka o lokaciji odlagališta mora biti donesena do avgusta zbog direktive Evropske unije.

“Do kolovoza Republika Hrvatska Europskoj komisiji treba dati nacionalni program uspostave jednog takvog centra, odnosno plan kako ćemo mi zbrinuti otpad koji imamo, ali nikako i lokaciju, to nije obavezno”, kazao je Medaković u intervjuu. Dodao je da će bh. vlasti biti uključene u dijalog kada se izrade sve potrebne studije.

Kamioni dolaze

Predsjednik Foruma za bezbjednost Opštine Novi Grad Mirko Lukić kaže da je Državni zavod za radiološku i nuklearnu sigurnost Hrvatske 30. marta u svom dopisu naložio načelniku hrvatske Općine Dvor Nikoli Arbutini da predvidi tu lokaciju za smještaj nuklearnog otpada, budući da se radi o neperspektivnoj vojnoj imovini Hrvatske vojske.

“To su vojna podzemna skladišta za minsko-eksplozivna sredstva i gorivo koja su izgrađena ’70-ih godina u predjelu Čerkezovca, koji se nalazi dva kilometra od državne granice.

Hrvatska je svjesno prekršila član 3. ESPOO-a u kojem se kaže da svaka radnja na granici ili blizu nje mora podrazumijevati prekograničnu saradnju. Mi moramo biti obaviješteni o tome da izrazimo svoje mišljenje”, pojašnjava Lukić.

Evropski standardi, kaže on, nalažu da se takva vrsta otpada smije odlagati na području koje ima manje od 80 stanovnika po kvadratnom kilometru, što je i slučaj u općini Dvor.

Međutim, problem je što samo dva kilometra dalje u prekograničnom Novom Gradu žive čak tri hiljade stanovnika na kvadratnom kilometru.

“Svjedoci koji u Novi Grad dolaze iz Dvora kažu da se tu već dovoze kamioni, a šta je u tim kamionima, mi ne znamo. Ako ne mogremo to spriječiti, idemo na proteste. Uzvodno rijekom Unom živi 100 hiljada stanovnika, opština Novi Grad ima sedam izvora pitke vode na dubini do osam metara. Trgovska gora je podložna potresima jer je sedimentno zemljište. Una je 2009. proglašena Nacionalnim parkom, nespojivo je da u blizini postoji skladište nuklearnog otpada”, kaže Lukić i dodaje da mjerenja inspektora, na svu sreću, za sada nisu zabilježila pojačanu dozu radioaktivnosti.

Načelnica Novog Grada Snježana Rajilić je ranije kazala da postoje nezvanične informacije da se na području Dvora odlaze medicinski otpad.

Izvor; Oslobođenje